

Uddannelsespolitisk afdeling

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5547
E-mail uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR nr. 20-45-30-44

Fakta om dagtilbudsområdet

1. november 2011

Dækningsgrader og demografi

Sags nr.:
043.12K.301

Dagtilbudsområdet er i Danmark karakteriseret ved, at en meget høj andel af børnene i hver årgang er indskrevet i et dagtilbud. Udviklingen er de seneste mange år entydigt gået i retning af højere dækningsgrader for børn i førskolealderen og de 6-9 årige børn. For de 10-13 årige børn er udviklingen mindre klar, da dækningsgraden samlet set stiger fra 2001-2010, men der er udsving mellem de enkelte år. For de 14-17 årige er der tale om en faldende dækningsgrad, som dog kan skyldes, at Danmarks Statistiks optælling kun rummer klubtilbud under dagtilbudsloven, hvorved indskrevne i ungdomsskoler m.m. under folkeskoleloven ikke medregnes.

Pct.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
0-2 årige	56,6	57,8	56,2	59,1	61,8	63,3	65,6	65,9	65,5	67,4
3-5 årige	92,8	93,8	94,1	94,8	95,3	95,7	96,1	96,6	96,7	97,3
6-9 årige	78,9	79,7	80,9	79,2	80,6	81,6	81,1	82,6	83,3	83,5
10-13 årige	29,6	30,6	30,9	29,4	30,0	30,3	29,9	30,5	32,8	32,7
14-17 årige	8,2	8,0	7,5	7,0	6,2	5,7	5,5	5,1	5,7	5,6

Kilde: Danmarks Statistik

Anm. SFO omfatter også SFO ved friskoler, men ikke heldagsskoler.

Opgørelsen omfatter alle ejerformer: Kommunal, selvejende og privatinstitutioner

Den højere dækningsgrad har også betydet, at på trods af faldende børnetal for de 0-5 årige, er der flere 0-2 årige børn indskrevet i dagtilbuddene, og antallet af 3-5 årige er næsten uændret sammenlignet med 2001. Samlet set var 647.000 0-17 årige indskrevet i dagtilbud, fritidshjem, klubber og SFO i 2010 mod 619.000 i 2001, svarende til en stigning på næsten 5 procent.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
0-2 årige	113.396	115.170	110.861	115.066	120.223	123.318	127.945	129.084	127.572	130.953
3-5 årige	192.362	191.398	190.824	190.539	189.433	187.856	187.607	189.166	190.532	191.673
6-9 årige	219.564	225.107	228.128	220.246	220.349	221.162	217.790	219.809	219.981	219.320

10-13 årige	74.819	79.964	83.206	81.770	84.791	85.592	84.498	85.071	90.138	89.061
14-17 årige	18.658	18.619	17.916	17.724	16.109	15.394	15.187	14.318	16.247	15.993

Kilde: Danmarks Statistik

Anm. SFO omfatter også SFO ved friskoler, men ikke heldagsskoler

Opgørelsen omfatter alle ejerformer: Kommunal, selvejende og privatinstitutioner

Antallet af indskrevne opdelt efter institutionstyper viser, at der de sidste 10 år har været en klar tendens til, at vuggestue- og børnehavepladser omlægges til pladser i aldersintegrerede institutioner, således at det samlede antal indskrevne i disse pasningstyper stort set er uændret fra 2001-2010. Der ses en klar udvikling mod færre indskrevne i dagpleje, og antallet af indskrevne falder med næsten 25 procent fra 2001-2010. Faldet i antallet af indskrevne i fritidshjem, opvejes af en kraftig stigning i antallet af indskrevne i SFO, således at det samlede antal indskrevne i disse to pasningstyper stiger med over 20 procent i perioden 2001-2010.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Dagpleje	79.119	76.231	70.835	65.398	65.146	65.666	65.844	63.336	62.160	60.163
Vuggestue	18.944	19.123	18.995	17.953	17.339	16.994	13.339	12.241	11.988	11.756
Børnehave	128.257	128.303	127.769	112.254	109.486	106.087	98.682	91.000	83.960	82.094
Aldersintegreret institution	120.877	123.025	125.759	122.765	130.612	134.326	144.106	159.587	163.540	170.157
Fritidshjem	34.294	34.870	34.932	35.279	34.190	33.259	20.398	16.963	16.911	17.249
SFO	172.902	181.248	187.047	200.584	203.439	207.027	222.354	227.792	232.929	234.666

Kilde: Danmarks Statistik

Anm. Børn medregnet uanset alder. SFO omfatter også SFO ved friskoler

Opgørelsen omfatter alle ejerformer: Kommunal, selvejende og privatinstitutioner

Ses der på antallet af børn pr. institution i perioden 2001-2010, viser udviklingen, at antallet af børn pr. institution for dagtilbud er stort set uændret. Dog er den gennemsnitlige institutionsstørrelse for dagtilbud steget med cirka 7 procent. Denne stigning kan forklares ved skiftet fra børnehave og vuggestue til aldersintegrerede institutioner, som beskrevet i tabel 3. For fritidshjem og SFO ses der en stigning på næsten 30 procent i institutionsstørrelsen fra 2001-2010

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vuggestue	34	36	35	35	36	36	37	38	39	39
Børnehave	50	50	50	46	47	47	47	48	47	47
Aldersintegreret institution	68	69	69	67	68	68	65	67	67	69
Fritidshjem	74	76	78	83	85	85	85	91	92	94
SFO	97	98	105	112	115	117	118	123	124	126

Kilde: Danmarks Statistik

Anm. Børn medregnet uanset alder. SFO omfatter også SFO ved friskoler

Opgørelsen omfatter alle ejerformer: Kommunal, selvejende og privatinstitutioner

Dagpleje er ikke opgjort, da man ikke opererer med et institutionsbegreb indenfor dagplejen.

Økonomi og udgifter pr. barn

Kommunernes nettodrifudsudgifter til dagtilbud, fritidshjem, klubber og SFO mv. er faldet med cirka 452 mio. kr. (2011 pl.) fra regnskab 2009 til regnskab 2010. Ud af de samlede udgifter på ca. 32,7 mia. kr. i 2009 svarer faldet til 1,4 pct.

Faldet i nettodrifudsudgifterne fordeler sig med 319 mio. kr. vedrørende tilbud under dagtilbudsloven, mens udgifterne til SFO er faldet med 133 mio. kr.

Ses der på udviklingen i både kommunernes nettodrifudsudgifter og de samlede bruttodrifudsudgifter i perioden 2001-2010, er det muligt at vurdere, hvor mange ressourcer der anvendes totalt på dagtilbudsområdet og SFO. Det ses, at bruttodrifudsudgifterne i hele perioden har fluktueret omkring 40 mia. kr. årligt, dog med et stort udsving fra 2008-2009, hvor bruttoudgifterne steg med 1,1 mia. kr. Nettodrifudsudgifterne, der er påvirket af ændringer i betalingsreglerne, svinger også i løbet af perioden, og er samlet set steget med 0,6 mia. kr. fra 2001-2010.

Fra 2005-2007 falder bruttodrifudsudgifterne med 0,4 mia. kr., mens nettodrifudsudgifterne stiger med 0,7 mia. kr. En del af forklaringen på disse modsatte bevægelser er, at den maksimale forældrebetalingssandel for børn indtil skolestart blev nedsat, hvorfor de kommunale nettodrifudsudgifter steg, mens bruttodrifudsudgifterne faldt.

2011 pl.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bruttodrifudsudgifter ¹ i mia. kr.	40,0	40,3	40,0	39,9	40,0	39,9	39,6	39,5	40,6	40,3
Nettodrifudsudgifter ² i mia. kr.	31,7	31,8	31,6	31,5	31,4	31,9	32,1	32,0	32,7	32,3

Kilde: Danmarks Statistiks opgørelse af de kommunale regnskaber, Danmarks Statistik, Ressourcetællingen samt specialkørsler, Socialministeriet samt egne beregninger. Tal for 2006 er behæftet med usikkerhed, og revisioner kan ikke udelukkes.

1) Drifudsudgifter til dagtilbud, klubtilbud og SFO (3.05, 5.10-5.16, 5.18-5.19) inkl. forældrebetaling, dog ekskl. forældrebetaling i privatinstitutioner (okt. 2005 og frem). Udgifterne til særlige dag- og klubtilbud indgår i opgørelsen i 2001, men udskilles fra og med 2002. Niveauet i 2001 og tidligere år kendes ikke

2) Som note 1, dog ekskl. forældrebetaling.

Som det fremgår ovenfor, har antallet af indskrevne børn ændret sig over årene, og fordelingen mellem aldersgrupperne har også ændret sig. Da 0-2 årige børn er mere pasningskrævende end eksempelvis 6-9 årige, vil en ændret fordeling mellem disse aldersgrupper, således at 0-2 årige udgør en større andel af alle børn, alt andet lige medføre, at de samlede udgifter stiger, selvom der passes det samme antal børn.

Holdes udgifterne op mod antallet af indskrevne børn, fås bruttodrifudsudgifterne pr. barn, også kaldet enhedsudgifterne. Enhedsudgiften er for hver institutionstype og aldersgruppe defineret som gennemsnitstaksten divideret med den gennemsnitlige forældrebetalingssandel og er dermed baseret på de kommunale budgetter. Som det fremgår af tabel 6 tegner der sig ikke et ensartet billede af udviklingen i perioden 2001-2011.

Tabel 6: Enhedsudgifter pr. fuldtidsplads i dagtilbud, kr. pr. år													
2011 pl	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011*	Udvikling 2001-2011
Dagpleje (0-2 år)	100.500	101.100	102.100	102.800	103.000	103.200	101.800	102.100	104.200	106.900	108.000	-	7.500
Vuggestue Aldersintegreret institution (0-2 år)	140.100	141.400	141.100	142.000	142.800	142.300	140.700	138.600	140.700	135.300	130.900	135.200	-9.200
Børnehave Aldersintegreret institution (3-5 år)	74.100	73.900	73.400	73.500	73.800	73.100	73.200	72.400	73.200	73.500	71.500	73.100	-2.600
Fritidshjem	51.300	51.600	51.500	52.000	52.600	53.700	49.600	45.500	46.800	44.500	44.100	-	-7.200

Kilde: Finansministeriet

Anm.: Aldersintegreret ikke kan opgøres før 2006.

- 2011*: Udgiften til fuldt forældrefinansierede frokostordningen i 2011 medregnes og der tages højde for hvor mange, der er omfattet af frokostordningen. Der er nogen usikkerhed omkring andelen af børn med frokostordning i 2010 og 2011.

- jf. dagtilbudsvejledningens afsnit 12.1.3 kan eksempelvis husleje og udgifter til ordinær og ekstraordinær vedligeholdelse af de fysiske rammer IKKE indgå i beregningsgrundlaget for taksterne.

Udvikling i normering

Når der ses på dagtilbudsområdet, er det ikke med de nuværende data muligt at sige noget entydigt om udviklingen i normeringerne over tid. Det skyldes, at de eksisterende data er behæftet med stor fejlmargen pga. databrud henover årene¹.

Udviklingen fra 2007 til 2009 viser, at der ikke er indikationer på, at normeringen er forværret, men omvendt kan det ikke med sikkerhed konkluderes, at udviklingen er markant forbedret pga. usikkerheder i data.

Udviklingen fra 2009 til 2010 ændrer ikke ved denne konklusion, dog er tendensen, at normeringen er faldet en smule for dagpleje, vuggestue og børnehave. Normeringen er forbedret marginalt for aldersintegrerede institutioner, men alderssammensætningen peger også i retning af en større andel af 0-2 årige i institutionerne. Da 0-2 årige er mere pasningskrævende end større børn, er normeringsudviklingen derfor forventelig.

Samlet set vurderes det, at normeringen stort set er uændret i perioden 2007-2010.

Det vurderes ikke at være muligt at sammenligne længere tilbage end 2007-2010, da opgørelsen i 2004 og 2006 ikke er retvisende for København, samt at tallene for 2006 er så usikre for hele landet, at Danmarks Statistik anbefaler, man ikke bruger dem.

Tabel 7: Antal indskrevne pr. fuldtidsbeskæftiget pædagogisk personale				
Hele landet	2007	2008	2009	2010
Dagpleje	3,5	3,4	3,3	3,4

¹ Indtil 2003 blev tællingen foretaget i foråret, men er fra 2004 blevet gennemført i efteråret. Flytningen af optællingstidspunktet gør, at data ikke kan sammenlignes, da normeringen i mange institutioner varierer over året (vippenormering).

Vuggestue	2,7	3,1	2,9	3,1
Børnehave	6,0	5,8	5,7	6,2
Aldersintegreret institution	5,7	5,3	5,1	5,0

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Anm. Indskrevne indgår uanset alder. Danmarks Statistik har oplyst, at man på grund af ændrede fagklassifikationer i 2010, ikke helt kan sammenligne ikke-pædagogisk personale med tidligere år. Dette gør sig umiddelbart kun gældende for dagpleje, hvor ændringen betyder, at normeringen ændres fra 3,3 til 3,4 i 2010.

Åbningstider

Der er ikke i lovgivningen fastsat specifikke krav til åbningstiden i dagtilbud under kommunens forsyning. Fastsættelsen af åbningstiden i dagtilbud må dog ske under hensyn til dagtilbudslovens formålsbestemmelse og den specifikke formålsbestemmelse for dagtilbud, ligesom åbningstiden skal fastsættes under hensyn til kommunalbestyrelsens forsyningsforpligtelse. Det indebærer, at den daglige åbningstid skal udgøre et reelt pasningstilbud, og at åbningstiden under ét skal fastsættes, så den er egnet til at dække det lokale behov for fleksible pasningsmuligheder i dagtilbud. I det omfang, der er behov for det lokalt, kan der oprettes dagtilbud med åbent både i dag- og nattetimerne.

Hvis der er behov for det, kan kommunerne tilbyde forældre plads i en institution, der har længere åbent eller plads i en institution, der har døgnåbent eller åbent om søndagen, hvis det modsvarer forældrenes behov.

Herudover er der i lovgivningen mulighed for, at kommunerne kan give forældre et såkaldt kombinationstilbud. Det betyder, at forældre eksempelvis kan få et tilskud til, at en privat person passer deres barn i barnets vante omgivelser i kombination med, at barnet også har en plads i et dagtilbud. Et sådant tilbud kan blandt andet anvendes til forældre, der har skæve arbejdstider, og som har behov for pasning om aftenen, natten eller i weekenden. Og et sådant tilbud giver mulighed for, at børnene kan blive passet i deres eget hjem, samtidig med at barnet kan komme i dagtilbud og være sammen med andre børn.

Endelig bør nævnes, at der på dagtilbudsområdet er pasningsgaranti, som indebærer, at man som forælder kan få en plads til sit barn, fra barnet er et halvt år. Da kommunerne har en ansøgningsfrist på yderligere fire uger, betyder det allerseneest, når barnet er 30 uger. Det indebærer endvidere mulighed for, at man som forælder kan få en dagtilbudsplads i en anden kommune – eksempelvis i den kommune, hvor man arbejder, hvis det giver bedre mulighed for at få familie- og arbejdsliv til at hænge sammen.

Opgørelse over den gennemsnitlige åbningstid på landsplan

Danmarks Statistik laver årligt en opgørelse over institutionernes reelle åbningstid. Af den seneste opgørelse ses det, at der har været et lille fald, under 10 minutter, i åbningstiden siden 2001 for børnehaver og aldersintegrerede institutioner, mens der har været et mere mærkbart fald for

vuggestuer på 41 minutter. Åbningstiden for fritidshjem er udvidet markant med 2 timer og 13 minutter i samme periode.

Da udviklingen i åbningstiden opgøres som et gennemsnit på landsplan, kan evt. fald/stigninger naturligt dække over store variationer kommunerne imellem.

Den gennemsnitlige åbningstid for daginstitutioner var i 2010 51,6 timer.

Timer og minutter	2010	ændring i minutter 2001-2010	ændring i minutter 2009-2010
Vuggestuer	51t. 38m.	-41	0
Børnehaver	51t. 11m.	-1	-1
Aldersintegrerede institutioner	51t. 52m.	-9	-0
Fritidshjem	45t. 37m.	133	-4

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Anm.: Dagpleje er ikke opgjort, da dagplejernes arbejdstid og dermed åbningstiden for dagplejen er overenskomstmæssigt fastsat til 48 timer pr. uge.

Lukkedage

Det gennemsnitlige antal lukkedage er steget i forhold til 2008, hvor der første gang blev gennemført en detaljeret undersøgelse af, hvor mange åbningsdage der er placeret på henholdsvis almindelige hverdage og på øvrige dage (søn- og helligdage, lørdage, den 24. december og grundlovsdag). Det gennemsnitlige antal lukkedage er steget fra 7,0 i 2008 til 9,6 i 2011, jf. tabel 9.

	2008	2009	2010	2011
Vuggestue	7,2	6,3	8,2	12,7
Børnehave	6,7	7,1	8,2	8,5
Aldersintegreret institution	7,2	7,0	8,2	10,0
Gennemsnit	7,0	7,0	8,2	9,6

Kilde: Kommunernes indberetninger vedr. forudsætningerne for budget 2011 til Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Anm.: Kommunerne har indberettet det budgetterede antal åbningsdage i daginstitutioner, både på almindelige hverdage og ud over almindelige hverdage. Det er på denne baggrund beregnet, hvor mange åbningsdage kommunen har på almindelige hverdage, samt residualt hvor mange dage, der ikke er åbent i løbet af de 253 almindelige hverdage i 2011. En almindelig hverdag er årets dage fratrukket weekender, helligdage, Grundlovsdag og den 24. december.

Dagpleje er kendetegnet ved, at én dagplejer passer op til 5 børn i eget hjem. Når dagplejeren holder overenskomst sikret ferie, vil børnene normalt blive passet i gæstedagpleje. Man kan derfor ikke meningsfuldt opgøre lukkedage for dagpleje på samme måde som for daginstitutioner.

Med økonomiaftalen for 2009 aftalte regeringen og KL at afskaffe løsevne lukkedage i daginstitutioner. Der har imidlertid været problemer med implementeringen af aftalen. Der er kommuner, som fortsat holder lukkedage på almindelige hverdage.

På den baggrund er regeringen og KL med aftalen om kommunernes økonomi for 2012 enige om, at KL indleder en dialog med kommunerne, som fortsat holder lukkedage på almindelige hverdage, så det sikres, at alle kommuner og de underliggende institutioner overholder aftalen om afskaffelse af løsrevne lukkedage fra 2012.

Parterne er samtidig enige om, at det kan være en fornuftig økonomisk løsning at holde lukket i daginstitutioner, når fremmødet ellers vil være lavt i forbindelse med indeklemte hverdage og ferieperioder, og det dermed vil være uforholdsmæssigt omkostningstungt at holde åbent.

Den tidligere regering har tilkendegivet, at den senest i efteråret 2011 vil fremsætte lovforslag, som fastlægger, hvilke dage der kan holdes lukket i daginstitutioner. Lovforslaget trækkes tilbage, hvis kommunernes budgetter for 2012 lever op til aftalen om afskaffelse af løsrevne lukkedage.

Uddannet personales andel af samlet pædagogisk personale

De forbehold vedrørende data, som er nævnt vedrørende normeringer, gælder også for uddannet personales andel af det samlede pædagogiske personale.

Det fremgår af tabellen nedenfor, at der har været en faldende tendens i uddannet personales andel i perioden 2007-2009 for daginstitutioner. For fritidshjem har der samlet set været en stigning fra 2007-2009.

Det uddannede personale udgør altså mere end halvdelen af personalet. Samtidig skal det bemærkes, at der ofte refereres til uddannet personale som personale med en pædagoguddannelse. Pædagogmedhjælpere med pædagogisk grunduddannelse (PGU) og pædagogisk assistentuddannelse (PAU) indgår i tællingen som uddannet personale. Det vides ikke præcist, hvor mange pædagogmedhjælpere der har disse efteruddannelser. FOA har tidligere skønnet, at andelen udgør cirka 10 procent af pædagogmedhjælperne. Tallene i tabellen undervurderer dermed den reelle andel uddannet personale.

Tabel 10: Pædagoger og andet uddannet personales andel af samlet pædagogisk personale

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vuggestue	54,7%	54,2%	-	53,8%	50,4%	51,0%	52,1%
Børnehave	65,2%	64,6%	-	63,0%	61,1%	60,9%	61,8%
Aldersintegreret	60,7%	59,5%	-	58,3%	56,0%	55,6%	56,5%
Fritidshjem	66,1%	65,8%	-	61,8%	64,6%	63,9%	66,4%

Kilde: Danmarks Statistik

Anm.: Uddannet personale omfatter stillingskategorierne: Læge, psykolog, sygeplejerske, lærer, støttepædagog mv., socialrådgiver, dagplejeleder mv., fysio-, ergoterapeut mv., pædagog, omsorgsassistent mv. og social- og sundhedsassistent mv. Tal før og efter 2003 er ikke sammenlignelige.

Opgørelsen er i 2001-2003 foretaget i foråret, fra og med 2004 i efteråret. For 2006 har Danmarks Statistik oplyst, at opgørelsen af ansatte er behæftet med stor usikkerhed og ikke kan danne grundlag for en vurdering af normeringen.

Den opgjorte andel pædagoger for fritidshjem er ekskl. København 2004-2007 og ekskl. København for alle institutionstyper i 2004 og 2005, pga. manglende personaledata.

Det er også mulig at se udelukkende på forholdet mellem pædagoger og pædagogmedhjælpere. Udviklingen i dette forhold er den samme, og

niveauet ligeså, da de øvrige personalekategorier, der er medregnet i tabellen, udgør en marginal andel af det samlede pædagogiske personale i institutionerne.